



Црквена општина Грбице



Преп. Јустин Ћелијски

***ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ
архиепископа Кесарије Кападокијске***

Међу јерарсима изврсном, међу учитељима премудром, и међу свима светима великом угоднику Божјем Василију отаџбина беше Кападокија; отац му се зваше Василије, а мајка Емелија. Роди се око 330. године, у време Константина Великог при крају владавине његове. У седмој години родитељи га дадоше да учи школу, и у њој показа убрзо успех. Јер због бистрине ума он у току пет година изучи философију. Онда остави отаџбину, отиде у Атину, која у то време бејаше мајка целокупне мудрости јелинске. Ту изабра себи за учитеља славнога Евула; поред њега и друге учитеље: Химерија и Проересија. А



Креирали Марија и Милан Петровић 2007. године



Црквена општина Грбице

као ученик беше такав, да се у мудрости такмичио са својим учитељима, па их чак и превазилазио. И дивљаху се учитељи његовом разуму и ревности, целомудрености и чистоти живота. Ту му школски другови беху: Григорије, који касније би епископ у Назијанзу, па патријарх у Цариграду, а назван је Богослов; и Јулијан, који затим постаде цар римски и грчки, и отпадник од Бога; и Ливаније софист. Василије и Григорије живљаху у великој и неразлучној љубави, јер и један и други беху благе нарави, кротки и целомудрени. И њихова је међусобна љубав била таква, као да им једна душа беше у два тела. Василије се много труђаше да сазна тајне божанске мудрости. И овај дивни младић одлучи у срцу свом да не окуси хлеба или вина док му Вишњи Промисао не подари разумевање непознатих ствари. И проевши по школама петнаест година, изучи сву јелинску мудрост: граматику, реторику, астрономију, философију, физику, медицину и природне науке. Али још не постиже ону истинску мудрост, помоћу које би познао мудријега од свих: Творца истинитог Бога.

Једне ноћи док је он бдио и о коначној мудрости размишљао, нека божанска светлост му изненада обасја срце и распали у њему жељу за изучавањем Светога Писма. Стога остави Атину и свога друга Григорија, кога Атињани беху убедили да треба да учи реторику, отиде у Египат, и дошавши једноме архимандриту, по имену Порфирију, измоли у њега свете књиге, из којих би могао упознати божанске догмате. И проведе тамо једну годину, наслађујући се поукама божанских речи, а хранећи се поврћем и воћем. И разгледавши Свето Писмо, позна веру истиниту. Онда измоли благослов, и отиде у Јерусалим да види света места и чудеса што се тамо дешавају. Отуда опет дође у Атину, и препираше се о вери са многим философима, и привођаше Јелине Богу показујући им пут спасења. А жељаше да и учитеља свог Евула приведе беспрекорној вери, хотећи да му таквим даром узврати за његов труд. И обишавши све школе, нађе га у предграђу где са другам философима разговара о философији. Јер у њих беше такав обичај, да што ново или казују или слушају. А кад се Евул расправљаше са философима о неком питању, дође Василије, и одмах даде решење по том питању. Присутни упиташе: Ко је ово што





Црквена општина Грбице

тако одврати философу? Евул одговори: Или бог, или Василије. И познавши Василија, Евул отпусти пријатеље и ученике своје а сам седе с Василијем, и проведоше три дана у разговору, не једући, него расправљајући философска питања. Упита дакле Евул Василија: "Шта је суштина философије?" А он одговори: "Суштина философије је сећање на смрт". Затим говораше о свету, како су световне речи слатке, али је веома горак свет ономе који га се сладострасно држи; како је једно слава телесна а друго слава бестелесне природе, и како је немогуће да се неко уједно наслађује и једном и другом славом. Јер нико не може два господара служити (Мт. 6,24). Но колико сила врлине наређује, ми гладнима удељујемо хлеб знања, а који се због покварености своје лишише заштите врлине, ми и њих уводимо под кров добрих дела, жалећи их као што жалимо на улици наог човека. Јер кога видимо нага, одевамо га; нити презиремо тело своје.

Онда поче Евулу помоћу поређења излагати Спаситељеву доброту и човекољубље према онима који се кају. Нека ум замисли три табле у предворју мисли. Једну изнад двери, на којој су насликане врлине: храброст, мудрост, правда и целомудреност. Другу на левој страни, на којој су насликане прелести: неуздржање, блуд, пијанство, бестидност, леност, свађа, језичност, ласкање, и мноштво других зала. А с десне стране таблу, на којој је насликано покајање како скромно стоји, без страха, тихо се осмехује, противницима прети а своје људе теши. Поред пак покајања насликани су: уздржање, кротост, чистота, стидљивост, страх, милосрђе, и ликови многих врлина. И рече: Постоје у нас, Евуле, не слике, нити загонетке, него сама Истина која нас јасно води спасењу. Јер сви ћемо васкрснути, једни за живот вечни, а други за муку и срам вечни. И предстаћемо Суду Христовом, као што уче громовити пророци: Исаија, и Јеремија, и Данило, и Давид, и божанствени апостол Павле; са њима и сам давалац покајања и наградитељ Господ, који овцу изгубљену тражи, и блудног сина, који се с покајањем враћа, грли и с љубављу целива, и хаљином светлом и прстеном украшава и угошћује. Он исти даје подједнаку награду онима који су у једанаести сат дошли, као и онима који су се читав дан мучили и знојили (Мт. 20,9.12). Он нама који се кајемо и рађамо водом





Црквена општина Грбице

и Духом даје оно што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, а што уготови Бог онима који га љубе (1 Кор. 2,9).

Када ово Василије изговори, Евул кликну: "О Василије који небо јављаш, преко тебе верујем у једног Бога Оца Сведржитеља, Творца свега, и чекам васкрсење мртвих и живот будућега века, амин. А ево ти и доказа моје вере у Бога: све што имам, предајем у твоје руке, а остало време живота свог провешћу с тобом; и желим рођење водом и Духом". А Василије рече: "Благословен од сада и до века Бог наш, који светлошћу, истине озари ум твој, Евуле, и од велике заблуде приведе те у познање милосрђа свог. А ако желиш, као што кажеш, да самном останеш, рећи ћу ти на који ћемо се начин трудити око спасења нашег, избављајући се од замки садашњег живота: продајмо све што имамо, и раздајмо сиромасима, а сами пођимо у Свети Град да видимо тамошња чудеса, и да тамо стекнемо слободу према Богу".

И пошто све тако раздадеше сиротињи, и купише беле хаљине, потребне за крштење, отпутоваше за Јерусалим, и на путу многе обратише истинитој вери, А кад дођоше у Антиохију, уђоше у неку гостионицу. Син пак гостионичарев Филоксен сеђаше пред вратима у великој тузи: бејаше ученик Ливанија софиста, који му беше Дао неке Хомерове стихове да их преради у реторску беседу, па није могао да то учини, због чега је био на муци и у великој тузи. Видећи га тужна, Василије га упита: Младићу, због чега си тужан? Филоксен рече: Ако ти и кажем разлог своје туге, шта ми ти ту можеш помоћи? А Василије настојаваше, и обећаваше, да му неће бити узалуд ако му каже. Онда му момче каза да су софист и стихови разлог његовој тузи, јер не уме да стихове јасно преради. Василије узе стихове, и поче да их објашњава, прерађујући их у обичну говорну реч. Удиви се младић и обрадова, и замоли га да му то напише. Василије написа казивање Хомерових стихова у својој преради. Младић то узе радујући се, и сутрадан отиде своме учитељу Ливанију и предаде му прерађене стихове. А он прочитавши удиви се и рече: Тако ми божанског промисла, од овдашњих мудраца нема ниједнога који би овако тумачење дао! Ко ти онда написа ово Филоксене? Младић му каза да се у његовом дому налази странац неки, који брзо и без муке написа то





Црквена општина Грбице

тумачење. Ливаније одмах похита у гостионицу да види тог странца. А кад угледа Василија и Евула зачуди се њиховом неочекиваном доласку и обрадова им се. И замоли их да пођу његовом дому и буду његови гости. А кад дођоше, он им предложи богату трпезу. Они пак по своме обичају узеше само хлеба мало и воде, и захвалише Богу, даваоцу свих добара. Онда Аиваније поче да им поставља софистичка питања, а они му противстављаху реч вере. Осетивши силу њихових речи, Ливаније им рече да за њега још није време да то прими; ако пак промисао Божји буде хтео, ко се онда може противити? Много ћеш ме обдарити, Василије, ако не одбијеш да о овим стварима говориш мојим ученицима.

Пошто се Ливанијеви ученици скупише брзо, поче их Василије учити како треба да имају чистоту душевну, бестрашће телесно, ход кротак, глас умерен, реч учтиву, храну просту и пиће; да пред старима ћуте, да мудре слушају, да се старешинама покорављају, да према себи равнима и мањима имају нелицемерну љубав, да се клоне од рђавих и страсних и радозналих људи, да мало говоре а више размишљају, да не буду лакомислени у разговору, да не причају много, да се не подсмевају, да се стидљи-вошћу украшавају, да са поквареним женама не разговарају, да очима гледају доле а душом горе, да избегавају препирке, да не траже положаје, да славу овога света сматрају ништавном; када добро чине другима, да очекују плату од Бога и вечну награду од Христа Исуса Господа нашег. Пошто Василије тако поучи Ливанијеве ученике, који га са дивљењем слушаху, крену са Евулом на пут.

Када стигоше у Јерусалим, они са вером и љубављу обиђоше сва света места, и на свима се поклонилише свевишњем Богу. Затим се јавише месном епископу, Максиму (Максим III - патријарх јерусалимски од 333. до 348. год.), и молише га да их крсти у Јордану. А он, видећи их да су пуни вере, изађе им у сусрет молби: узевши свој клир, отиде с Василијем и Евулом на Јордан. Када дођоше на обалу, паде Василије на земљу, и помоли се Богу са сузама и плачем да се покаже неки знак вери његовој. Потом устаде дршћући, свуче хаљине своје, а са њима скину и старога човека, и ушавши у воду мољаше се. А када епископ приђе да га крсти, гле, муња огњена сиђе на њих, и из муње излете





Црквена општина Грбице

голуб, сиђе у Јордан, узмути воду, и узлете на небо. Они пак што стајаху на обали, видећи то, поплашише се, и прославише Бога. Пошто се крсти, Василије изађе из воде; и епископ, дивећи се његовој љубави према Богу, обуче га у одећу Христова васкрсења, молећи се. А крсти и Евула и помаза их миром, и причести светим тајнама.

Пошто се вратише у свети град, проведоше у њему годину дана. Затим отпутоваше у Антиохију, где архиепископ Мелетије произведе Василија за ђакона, и где Василије написа тумачење Прича. Ускоро крену са Евулом у своју домовину Кападокију, и приближаваху се граду. А архиепископу кесариском Леонтију би откривено у ноћном виђењу да они долазе, и да ће у своје време Василије бити архиепископ тога града. Ујутру архи-епископ зовну свога архиђакона и неколико чесних клирика, и посла их ка источној капији града са наређењем да, када сретну два странца, доведу их чесно њему. Они отидоше, и среташе Василија и Евула при уласку у град, и одведоше их архиепископу. А када их он угледа, удиви се, јер их такве беше видео и у виђењу; и прослави Бога. Тада их упита архиепископ, откуда долазе и како се зову. Пошто му казаше, он нареди да их одведу у трпезарију и угосте. Сам пак сазва свој клир и истакнуте грађане, и исприча им све што му би од Бога јављено у виђењу за Василија. А клир једногласно изјави: Пошто ти Бог због чесног живота твог откри наследника твог престола, поступи са њим по своме нахођењу, јер је достојан човек на кога промисао Божји указује. - Архиепископ дозвола Василија и Евула и поче с њима расправљати о Светом Писму, желећи да испита њихово знање. И пошто то учини, удиви се огромној мудрости коју нађе у њих; и задржа их код себе, почитујући их како треба.

Наставајући у Кесарији, Василије вођаше онакав живот какав је раније видео код многих подвижника када је обилазио Египат, Палестину, Сирију и Месопотамију, посматрајући у тим земљама оце подвижнике. И подражаваше их животом монахујући добро. И архиепископ кесариски Ермоген, који дође после Леонтија, рукоположи га за презвитера. И беше наставник монасима у Кесарији. А када се архиепископ Ермоген престава Богу, тражаху за престо светог Василија као достојног и од Бога предуказаног. Али он, избегавајући





Црквена општина Грбице

положај, сакри се. И заархиепи-скопа би поставлн Јевсевије, човек уистини врлинаст, но мало учен и у књижној мудрости невичан. Видећи да сви веома поштују и хвале Василија као врло мудрог философа, и по животу светог, он се, као слаб човек, поче подавати зависти, и беше ненаклоњен Василију. Када то дознаде свети Василије, даде места гневу, јер, не желећи да буде одговоран за завист, удаљи се у пустињу у Понт, куда писмима пуним љубави привуче и друга свог светог Григорија Назијанзина. Ту заједнички сабраше мноштво монаха и, научени од Светога Духа, написаше уставе монашког живота, и вођаху анђелски живот на земљи. У таквом их животу помагаше и блажена Емилија, мајка Василијева, која недалеко од њих с друге стране реке живљаше и о храни се њиховој стараше. Као удовица, бринула је само једно: да угоди Богу.

Али наступи време када су потребе свете Цркве, коју су јеретици узнемиравали, побудиле обојицу, и Василија и Григорија, да оставе пустињу. Григорија узе себи за помоћника у граду Назијанзу његов отац Григорије, који, стар, није већ имао снаге да се јуначки бори са вуцима. А архиепископ кесаријски Јевсевије умоли Василија, коме се беше обратио писмом помирења, да се врати к њему и помогне Цркви против које су војевали аријанци (Јеретици аријанци су учили да је Христос саздано биће које није вечно и није исте природе са Богом Оцем. Ова јерес добила је име од свога оснивача, презвитера Александријске цркве Арија, који је ово своје наопако учење почео проповедати 319. године). Видећи такву невољу свете Цркве, и претпостављајући општу потребу и корист пустињачком животу, блажени Василије напусти усамљеништво, и дође у Кесарију. Ту се много потруди, и речима и списима очишћавајући правоверје од јереси.

Онда се престави Богу архиепископ Јевсевије, на рукама Василијевим предавши дух свој Богу. А после њега, дејством Светога Ауха, Василије Велики, иако није хтео, би изабран и посвећен за архиепископа од многих епископа, међу којима беше и стари Григорије, отац Григорија Назијанзина. Мада слаб и изнурен старошћу, он дође у Кесарију да би наговорио Василија да се прими





Црквена општина Грбице

архиепископства, да не би аријанци на неки начин свога човека поставили на то место.

Василије управљаше добро Христовом Црквом. Свога рођеног брата Петра посвети за презвитера, да му помаже у црквеним пословима. Касније пак овај би постављен за епископа у граду Севастiji. У то време и њихова мајка, блажена Емелија, отиде Господу, а беше јој преко деведесет година. Она имађаше и другога сина, Григорија епископа Нискога, и Петра кога споменусмо, и првенче своје - кћер Макрину, и другу децу, сву васпитану у великим врлинама.

После извесног времена блажени Василије мољаше Бога да му подари благодати, мудрости и разума, како би својим властитим речима могао вршити бескрвну службу, и да сиђе на њега Дух Свети. А после шест дана би као изван себе; у седми дан сиђе на њега Свети ДУХ и он поче литургисати, и приношаше сваки дан бескрвну жртву. После неког времена он поче с вером и многим молитвом писати својом руком тајне свете службе. И те ноћи јави му се у виђењу сам Господ са Апостолима, творећи предложење хлеба и чаше на светом жртвенику; и подигавши Василија рече му: "По молби твојој нека се уста твоја испуне хвале, да би својим властитим речима приносио бескрвну жртву." - А он уста дршћући, и не беше у стању да очима гледа у пресветлу појаву Господњу.

После тог виђења он отиде у храм, и пришавши светом олтару, поче уједно и говорити и писати грчки на хартији ово: "Нека се испуне уста моја хвале, да бих певао славу твоју"; "Господе Боже наш, Ти си нас створио и увео у овај живот", - и остале молитве свете литургије. По завршетку молитве подиже хлеб, молећи се усрдно и говорећи: "Чуј, Господе Исусе Христе Боже наш, из светог станишта свог и са престола славе царства свог, и дођи да нас осветиш Ти, који са Оцем седиш горе, и који си овде не-видљиво с нама; и удостоји нас да нам својом моћном руком предаш пречисто тело своје и пречасну крв, а преко нас и свима људима".





Црквена општина Грбице

Док је светитељ ово вршио, Евул и најстарији клирици видеше где велика небеска светлост обасјава олтар и светитеља, и како неки пресветли људи у белим хаљинама окружавају великог архијереја. Видевши то, запрепастише се, и падоше лицем на земљу ронећи сузе и хвалећи Бога.

У те дане Василије Велики дозвола златара и наручи му да од чистога злата направи голуба, као ознаку голуба што се јавио на Јордану, за чување Божанских Тајни. И намести га над светим престолом.

Једном када је светитељ служио свету литургију, неки Јеврејин, желећи да дозна шта су то свете тајне хришћанске, придружи се вернима и уђе у цркву. И виде светог Василија где у својим рукама држи детенце, и реже га. А када верни примаху Причешће из светитељевих руку, приступи и Јеврејин, и светитељ му као и осталим хришћанима даде частицу светих Дарова. Примивши частицу, Јеврејин виде у руди да је истинско тело. Затим приступивши Чаши, он виде да у њој беше истинита крв. И он сачува остатке светог Причешћа, и дошавши дома показа их својој жени. И исприча јој све што очима виде. И верова да је уистину страшна и преславна хришћанска Тајна. И сутрадан оде блаженом Василију, молећи га да га удостоји светог крштења. А Василије, заблагодаривши Богу, одмах крсти Јеврејина и сав дом његов.

Једном пак када је светитељ ишао некуда, жена једна убога, којој је кнез учинио био неправду, припаде на путу к ногама блаженога, молећи га да за њу напише кнезу као човек који има велики утицај на овога. Светитељ узе хартију и написа кнезу ово; "Ова убога жена приђе ми говорећи да моје писмо може много учинити код тебе. Ако је дакле тако, покажи ми то на делу, и покажи милост према овој жени". - Написавши то, светитељ даде писамце убогој жени. Она га однесе и предаде кнезу. Овај га прочита, и овако отписа светоме: Хтео бих, свети оче, да према твоме писму поступим и покажем милост према овој убогој жени, али не могу, јер дугује народну порезу. - Светитељ му опет написа: Ако си хтео, али ниси могао, добро. А ако си могао, али ниси хтео, онда ће те Бог уврстити у оне што моле, да када будеш хтео,





Црквена општина Грбице

не узмогнеш. - Тако и би. Не прође много времена, цар се разгневи на овога кнеза, јер чу за њега да многе неправде чини. И баца га у тамницу с тим да врати онима које је занео. А кнез из тамнице написа молбу светом Василију, да се смилује на њега, и да својим заузимањем умиловити цара према њему. Василије похита, умоли за њега цара, и после шест дана стиже наређење да се кнез пусти испод суђења. Видевши милосрђе светитељево према њему, кнез дотрча к њему одајући му благодарност, а оној убогој жени двоструко узврати од свога имања.

У време када је овај угодник Божји Василије Велики у Кесарији Кападокиској јуначки штитио поштовање Небеског Цара, цар Јулијан Отступник (Јулијан Отступник царовао од 361. до 363. године. Поставши цар, он отступи од хришћанске вере и постави себи за задатак да васпостави многобожачку веру; зато се и назива Отступник), богохулник и свиреп гонитељ, пође на Персијанце, и хваљаше се да ће истребити хришћане. Свети Василије се у цркви мољаше пред иконом Пресвете Богородице, поред које беше и икона светог великомученика Меркурија, као војника са копљем (Свети Меркурије, војник пострадао мученичком смрћу у Кесарији Кападокијској. Празнује се 24. новембра). Светитељ се мољаше да се злочестиви цар Јулијан, уништитељ хришћана, не врати жив из рата. И виде светитељ како се икона светог Меркурија измени, и лик Мученика постаде невидљив за неко време. А после мало времена појави се Мученик са окрвављеним копљем. Јер у то баш време Јулијан би у борби прободен од светог Мученика Меркурија, кога Пречиста Дјева Богородица беше послала да погуби непријатеља Божјег.

Свети Василије Велики имађаше и ову благодат: када је за време свете литургије уздизао свете Дарове, распознавао је благодат Светога Духа где долази по овоме знамењу: златни голуб, који је са Божанским Даровима висио над светим престолом, покретан Божјом силом три пута се затресао. А када је једном блажени служио и уносио свете Дарове, уобичајеног знамења на голубу не би да својим трикратним тресењем означи силазак Светога Духа. Помисливши шта би то могло бити, Василије виде једнога од ђакона који држаху рипиде где намигује





Црквена општина Грбице

на неку жену која је стајала пред олтаром. Он нареди ђакону том да се удаљи од светога престола, и наложи му седмодневну епитимију: да пости и да се моли, и да без спавања проводи у молитви читаве ноћи, и да од онога што има дели сиромасима. - И од тога времена нареди свети Василије да завесе буду пред олтаром и преграда због жена, да се не би која дрзнула ући у олтар за време свете службе. А дрзне ли се која, да се отера из цркве и да се одлучи од светог Причешћа.

У то време цар Валент (Валент је царовао од 364. до 378. године), заслепљен аријанском јереси, смућиваше Цркву. Он многе правоверне епископе прогна са њихових престола, и на њихова места постави своје аријанце. Неке пак малодушне и плашљиве примора да пристану на његову јерес. А беше пун гнева и једва видећи светога Василија како неустрашиво архијерејствује, као стуб непоколебљив у вери својој, и друге крепи и саветује да презиру аријанство као богомрску гадост. Обилазећи своју царевину, и свуда много зло-стављајући православне, цар, на путу за Антиохију, дође и у Кесарију Кападокиску. Ту се свим силама стараше да Василија привуче на аријанску страну. А потстаче своје кнезове и велможе и саветнике да молбама и обећањима и претњама придобију Василија за аријанство. И досађиваху светитељу много цареви једномишљеници. А усто и жене високог рода и у милости код цара, слаху своје евнухе светитељу саветујући му и убеђујући га да пристане уз царско мишљење. Али нимало не успеше, јер беху наишле не на слабића него на јунака. Затим епарх Модест (овај епарх био је управитељ целог Истока и у исто време старешина царево гарде - преторијанаца) много му досади. Он дозва к себи светитеља, и пошто га ласкама не могаде склонити на царску јеретичку веру, поче му разјарено претити. На његове претње светитељ смело одговори: Да ли ћеш ми узети имање? Тиме нећеш себе обогатити, а мене нећеш осиромашити. Мислим да ти нису потребне ове моје вете хаљине и нешто књига, које сачињавају све моје богатство. Прогонства се не плашим, јер је сва земља, на којој боравим, моја, или боље, Божја. На муке и не гледам, јер ће ме одвести жељеном крају, и тиме ћеш ми добро учинити, јер ћеш ме брже послати Богу моме. - Модест рече: Нико ми тако смело није говорио. - А светитељ одговори: Јер ти се није десило да разговараш с епископом: ми у свему осталоме понашамо се





Црквена општина Грбице

смирено и кротко, али када неко хоће да нам узме Бога и правду његову, ми тада не гледамо ни на кога. - Најзад Модест рече: Размисли до сутра, јер ћу те предати на погубљење. - А он одговори: Ја ћу и сутра бити исти, но желим да и ти останеш при својој речи.

Модест извести цара о смелим речима светога Василија. Цар нареди да оставе Василија на миру. А када наста празник Богојављења Господњег, цар, желећи да на неки начин угоди Василију, уђе у његову цркву. И посматрајући благољепије и поредак црквени, и слушајући певање и молитву верних, испуни се дивљењем, јер у аријанским црквама никада није видео такав поредак и благољепије. Свети Василије приступи цару, и у разговору говораше му речи Божје а не људске, што све чу Григорије Назијанзин, који се тада деси тамо, и који то и описа. Од тога времена цар се поче боље односити према Василију. Али, отишавши у Антиохију, наговорен од пакосних људи, опет се разљути на Василија. Пошто подлеже клеветатама њиховим, осуди Василија на прогонство. И када хтеде да потпише ту одлуку, затресе се престо на коме је седео и сломи му се перо у руци. Он узе друго перо, али се и оно сломи; тако исто и треће. Онда му задрхта рука и страх га спопаде. Познавши у томе силу Божју, он поцепа одлуку. Али, непријатељи побожности, аријанци, и даље наваљиваху на цара тужбама против Василија. Жеља им беше да га цар казни. И посла цар неког достојанственика Анастаса да доведе Василија у Антиохију. Када овај стиже у Кесарију и испоручи Василију цареву наредбу, светитељ одговори: Ја, чедо, пре кратког времена дознадох да је цар, изишавши у сусрет савету неразумних људи, сломио три пера када је хтео да потпише одлуку о моме заточењу и да помрачи истину. Неосетљива пера задржаше његову незадржљиву жељу, и волеше се сломити него послужити "његовој неправедној одлуци.

Доведен у Антиохију, Василије претстаде епарховом суду. И упитан, зашто се не држи цареве вере, он одговори: Не дај Боже, да скренем од праве хришћанске вере, и пођем за безбожним аријанским учењем, јер сам од Отаца примио да држим и славим веру у једносушност. - Судија му прећаше смрћу. А он одговори: Дао Бог да за истину пострадам, и





Црквена општина Грбице

да се од окова тела разрешим, јер то одавно желим, само се ви не одреците свога обећања.

Епарх извести цара о томе, говорећи му да се Василије не плаши никаквих претњи, да је његово мишљење неизменљиво и "његово срце несаломљиво и несавитљиво. Цар се испуни гњева, и размишљаше како да погуби Василија. У то време разболе се изненада царев син Галатије; лекари беху беспомоћни, и он беше на самрти. Мајка пак његова дође цару и свађаше се с њим, говорећи му да син њихов умире зато што он неблагочестиво верује у Бога и злоставља архијереја Божјег. Чувши то, Валент дозвола Василија, и рече му: Ако су догмати твоје вере по вољи Богу, учини молитвама својим да син мој оздрави. - Све-тител одговори: Царе, ако приђеш вери православној, и ако црквама подариш мир, онда ће син твој бити жив. - Пошто цар обећа да ће то учинити, свети Василије се помоли Богу за здравље његовог сина, и он оздрави. И отпуштен би Василије са чашћу, и врати се на свој архијерејски престо.

Аријанци то чуше и видеше, и срца им се кидаху од зависти и злобе. И говораху цару: И ми смо могли учинити то. И опет обмануше цара, те им допусти да му и сина крсте. Али кад аријанци узеше да крсте царевог сина, он умре у рукама њиховим. То виде својим очима гореспоменути Анастас, и исприча цару Валентинијану (Валентијан је царовао од 364. до 376. године) који је царовао на Западу, док је брат његов Валент царовао на Истоку. Он се удиви таквом чуду, и даде славу Богу. А светом Василију посла много блага преко Анастаса. Од тога блага Василије сагради болнице по градовима у својој епар-хији, и мноштво убогих и немоћних збрину.

Блажени Григорије Назијанзин спомиње да је свети Василије и епарха Модеста, који онако суров беше према светитељу, исцелио молитвом када овај беше тешко болестан, и за време болести своје смерно потражи помоћи од његових светих молитава.





Црквена општина Грбице

Пошто прође доста времена, после Модеста би постављен у оној покрајини други епарх, по имену Јевсевије, рођак царев. За време његово у Кесарији живљаше нека млада удовица, богата и веома лепа, по имену Вестијана, кћи Аракса, који беше сенатор Великог Савета. Епарх Јевсевије жељаше да ту удовицу на силу уда за неког достојанственика. Али она, целомудрена, и желећи да чистоту свога удовиштва сачува беспрекорном у славу Бога, није хтела да се удаје. А када сазнаде да хоће да је силом ухвате и на брак приморају, она побеже у цркву, и притече архијереју Божјем, светом Василију (Црквама је у старини, од времена Константина Великог, било дато такозвано право уточишта; невини гоњени скривали су се у црквама, и власт је имала времена да се убеди у њихову невиност). Он је узе под своју заштиту, и не хтеде је из цркве дати људима који беху дошли по њу. Затим је тајно посла у девојачки манастир својој сестри, преподобној Макрини. Епарх се наљути на блаженог Василија, и посла своје војнике да удовицу силом доведу из цркве. Али је тамо не нађоше. Епарх нареди да је потраже у спаваоници светитељевој, где анђели борављаху. Јер, сам нечист, епарх мишљаше да ју је Василије греха ради задржао код себе, и скрива је у својој спаваоници. А пошто је нигде не нађоше, епарх дозвољава себи Василија. И сав бесан од љутине, грђаше га, и хтеде да га преда на мучење да би му пронашао удовицу. А свети Василије, готов на све муке, говораше: Ако наредиш да тело моје гребенима стружу, исцелићеш стомак мој, јер видиш да сам болестан (Свети Василије је био веома болешљив. Једном је овако писао о себи: " Непрекидне и силне грознице толико су изнуриле моје тело, да се ја не разликујем од паучине. Сваки пут за мене је непролазан, свако дување ветра опасније него бура за морепловце... Код мене се болест смењује болешћу ".) - Кад грађани дознаше шта се догађа, полетеше сви, не само људи него и жене, са оружјем и моткама у двор епархов, и хтедоше да убију епарха због светог оца и пастира свог. И да свети Василије не умири народ, убили би епарха, који, видећи такву побуну народну, препаде се, пусти светитеља читава на слободу.

Еладије, келејник светог Василија Великог и очевидац чудеса његових, човек врлинаст и свет, који га по престављењу и наследи на





Црквена општина Грбице

архијерејском престолу, исприча ову истиниту ствар. Сенатор неки правоверни, по имену Протерије, обилазећи света места, намисли да своју кћер да у неки манастир на службу Богу. Али ђаво, који одискони ненавиди добро, потстаче једног Проте-ријевог слугу на пожуду према кћери његовог господара. Видећи да је то незгодна ствар, и знајући да је недостојан, слуга никоме не рече ни речи о томе, него отиде једноме врачу који је живео у том граду. Исприча врачу жељу своју, и обећа му много злата ако врацбинама учини да он узме за жену кћер свога господара. Врачар се у почетку нећкаше но напоследку рече: Послаћу те своме господару, ђаволу; он ће ти у овоме помоћи, ако и ти испуниш његову вољу. - А несрећни онај слуга рече: Обећавам да ћу учинити све што ми нареди. - Врачар рече: Хоћеш ли се одрепи Христа свога, и дати написмено о томе? - А он одговори: Готов сам, само да добијем оно што желим. - Врачар рече: Пошто дајеш такво обећање, онда ћу ти и ја помоћи. - И узевши хартију, написа ђаволу ово: Пошто ми је дужност да се трудим, Господару мој, да од хришћанске вере одвраћам и под твоју власт приводим на славу твоју, ево, шаљем ти сада доносиоца овог мог писма, младића, распаљеног похотом према девојци, и молим те да му помогнеш да оствари своју жељу, како би се и ја тиме прославио, и са већом ревношћу придобијао многе који би ти били по вољи.

Пошто написа овакво писмо ђаволу, даде га ономе младићу, и посла га, рекавши му: Отиди ноћас на гробље јелинско, стани и подигни ово писмо увис, и теби ће прићи они који ће те одвести ђаволу. - И он, несрећник, хитно отиде, стаде на гробљу и поче призивати демоне у помоћ. И одмах изађоше пред њега зли дуси, и с радошћу одведоше прелашћенога своме кнезу. Младић виде Кнеза где седи на високом престолу, окружен од безброј злих духова, приступи му и даде му писмо врачарево. И ђаво упита младића: Верујеш ли у мене? Он одговори: Верујем. - Рече му ђаво: Одричеш ли се Христа свог? Он несрећник одговори: Одричем се. - Рече му Сатана: Много пута ме обмањујете ви хришћани. Када вам је потребна моја помоћ, ви долазите к мени. А чим вам се оствари жеља, ви се одвраћате од мене, и враћате Христу своме. Он пак, благ и човекољубив, прима вас. Но ти, дај ми својеручно написмено, да се добровољно одричеш Христа и крштења, и





Црквена општина Грбице

обећаваш да ћеш вавек бити мој, и да ћеш на дан Суда заједно са мном примити вечну муку. И онда ћу ти одмах испунити жељу. - Младић узе и написа што је ђаво желео. Тада душегубни змај посла демоне прељубе, и они толико распалише девојку ненаситном љубављу према младићу да она, понесена неподношљивом телесном страшћу, паде на земљу и поче преклињати оца свог: Смилуј се на мене, смилуј се на кћер своју, и дај ме за жену овом слуги нашем кога заволах силно. Ако то не учиниш мени, јединици својој, брзо ћу умрети страш-ном смрћу, и ти ћеш одговарати за мене на дан Суда. - Кад то чу, отац се запрепасти, и ридаше говорећи: Тешко мени грешноме, што то би са мојом ћерком? ко упропасти моје благо? ко преласти моје чедо? ко помрачи светлост очију мојих? Ја сам желео, кћери моја, да те заручим Небеском Женику, да будеш сажитељка Анђелима, и да свагда прослављаш Бога у псалмима и песмама духовним, еда бих и ја због тебе спасен био. А ти бестидно говориш о браку! Не бацај ме са тугом у ад, чедо! не посрами благородство своје, удајући се за слугу. - А она, не рачунајући ни у шта очеве речи, говораше само ово: Ако ми не учиниш по жељи, онда ћу се сама убити. - У недоумици шта да ради, отац, на навалџивање сродника и пријатеља, попусти њеној жељи, да је не би видео где пагубном смрћу убија себе. Дозва свога слугу, даде му за жену кћер своју и много имања, и рече кћери: Иди, несрећна и страсна ћерко, за мужа, а ја држим да ћеш се касније много кајати, али од тога нећеш имати никакве користи.

И би закључен неправедни брак, по дејству ђавола. После неког времена приметише неки људи и добро уочише да слуга онај не одлази у цркву, и не причешћује се светим Тајнама. И обавештена би о томе јадна жена његова. Не знаш ли, рекоше јој, да муж твој, кога си изабрала, није хришћанин, него је туђ Христовој вери? А кад она то чу, ожалости се веома, и баци се на земљу, и поче ноктима гребати своје лице, и немилосрдно се уда-рати у груди, и кукати, говорећи: Нико се никада није спасао ко није послушао своје родитеље. Ко ће оцу моме саопштити срамоту моју? Тешко мени кукавној! У какву пропаст упадох данас? Што се родих? а кад се родих, што не црках?





Црквена општина Грбице

Док је она тако кукала, чу њен муж и дотрча, и упита је што кука. А кад сазнаде разлог, он је поче тешити говорећи да није тачно то што је о њему чула, и убеђиваше је да је хришћанин. И пошто је његове речи мало утешише, она му рече: Ако хоћеш да ми то докажеш, и душу моју несрећну обрадујеш, хајде сутра са мношћом у цркву, и у мом присуству се причести светим Тајнама, па ћу ти онда поверовати. - А јадни муж њен видећи да не може сакрити оно што је урадио, признаде јој све, како себе ђаволу даде. Она пак прикупи сву своју снагу, и донесе добру одлуку: отрча светом Василију, и завапи: Смилуј се на ме, учениче Христов, смилуј се на ону која није послушала оца свог и потчини се демонском савету! - И исприча му све подробно о своме мужу. Светитељ дозвољава њеног мужа и упита га да ли је тако као што његова жена прича о њему. А он са сузама рече: Да, свече Божји тако је. Јер ако прећутим, дела ће моја повикати. - И исповеди све по реду како даде себе демонима. А светитељ му рече: Хоћеш ли да се опет обратиш Господу нашем Исусу Христу? Младић одговори: Да, хоћу, али не могу. - Рече му Василије: Зашто? - Он одговори: Јер се написмено одрекох Христа, и ђаволу предадох себе. - Рече му Василије: Не тугуј због тога, јер је Бог човекољубив и прима покајнике. - Жена пак припаде к ногама светитељевим и мољаше га говорећи: Учениче Христов колико можеш помози нам. Светитељ рече младићу: Верујеш ли да ћеш се спасти? - А он рече: Верујем, Господе, помози моме неверју! - Светитељ га онда узе за руку, учини на њему крсни знак, и затвори га у једном месту у кругу црквене порте, и нареди му да се непрестано моли Богу. А и сам проведе на молитви три дана. Затим га посети и упита: Како си, чедо? - Младић одговори: У великој сам невољи, владико, не могу да подносим демонску вику, и застрашивања, и стреле, и каменовање. Јер држећи моје написмено, грде ме говорећи: Ти си дошао к нама, а не ми к теби. - А светитељ рече: Не бој се, чедо, само веруј. - И пошто му даде мало хране, осени га крсним знаком, и опет га затвори. А после неколико дана опет га посети, и рече: Како си, чедо? Младић одговори: Чујем њихове претње и вику издалека, али њих саме не видим. - Пошто му даде мало да једе, и пошто се помоли за њега, затвори га опет, и откде. Затим у четрдесети дан дође к њему и упита га: Како си, чедо? А он рече: Већ сам добро, свети оче, јер те





Црквена општина Грбице

видех у сну где се бориш за мене, и како си савладао ђавола. - Пошто сатвори молитву, свети га изведе из затвора и одведе у своју ћелију.

Идућег јутра сазва светитељ сав клир црквени и монахе, и све христољубиве људе, и рече: "Прославимо, браћо, човекољупца Бога, јер ево Пастир добри хоће да узме на раме изгубљену овцу и да је донесе у цркву. Стога треба и ми да се ове ноћи помолимо његовој доброты, да победи и посрами непријатеља душа наших". И слегосе се људи у цркву, и сатворише свеноћне молитве за кајућег се младића, вапијући: Господе, помилуј! А кад свану, Василије узе младића за руку, и са целим народом уведе га у цркву, певајући псалме и песме. И гле, ђаво на невидљив начин дође бестидно са свом пагубном силом својом желећи да младића отме из руку светитељевих. И са таквом дрскошћу и бестидношћу навали ђаво на младића да и светог Василија закачи вукући к себи младића. А блажени се окрену и рече ђаволу: Бестидни душеубицо, управитељу таме и погибли, није ли ти доста погибао у коју си бацио себе и оне што су с тобом? Не престајеш ли гонити створења Бога мога? -А ђаво повика к њему: Неправду ми чиниш, Василије! - Овај глас ђаволов многи чуше. И рече светитељ: Нека ти запрети Господ, ђаволе. - А ђаво опет њему: Василије, неправду ми чиниш; јер нисам ја ишао к њему, него је он дошао к мени, и одрекао се Христа свог, и дао ми својеручно написмено, које имам у рукама, и које ћу на дан Суда показати општем Судији. - А Василије рече: Благословен Господ Бог мој, јер народ неће спустити руке своје молећи се док не вратиш то написмено. - И обративши се народу, светитељ рече: Подигните руке своје увис, и вапијте: Господе, помилуј! И народ, подигавши руке своје к небу, дуго вапијаше: Господе, помилуј! И гле, младићево написмено, ношено по ваздуху дође, а сви гледаху, и спусти се блаженом Василију у руке. А Василије блажени, узевши то написано, обрадова се, и принесе благодарност Богу. И пред свима рече младићу: Познајеш ли, брате, ово напи-смено? - Младић одговори: Да, свети оче, моје је, написах га својом властитом руком. - А Василије Велики одмах га пред свима исцепа на комаде. И уведе младића у цркву, причести га светим Тајнама, и народ угости како ваља. И пошто много чему поучи младића, и наложи му потребно правило, даде га жени његовој, неућутно славећи и благодарећи Бога.

